

Dienst Landelijk Gebied
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Grondprijzmonitor 2011

Recente ontwikkelingen in de agrarische grondmarkt

juli 2012

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Samenvatting	3
3	Leeswijzer	3
4	Uitgangspunten	3
5	Grondprijzen: het landelijke beeld	4
6	Regionale grondprijzen	5
7	Grondmarkt onder stedelijke invloed	6
8	Mobiliteit in de grondmarkt	7
9	Realisatie BBL ten opzichte van de totale markt	9
Bijlagen		
1	Gebiedsindeling naar groepen van landbouwgebieden	12
2	Kaart van de gebiedsindeling	14
3	Lange termijn trends in de kadastrale grondprijs en grondmobiliteit	15

Dit rapport is een uitgave van:

Dienst Landelijk Gebied
Postbus 20021 | 3502 LA Utrecht
t 030 275 66 00
www.dienstlandelijkgebied.nl

Fotografie: DLG, EL&I
Kaartmateriaal: GIS Competence Center DLG

Juli 2012

1 Inleiding

Dienst Landelijk Gebied (DLG) brengt jaarlijks met de grondprijmonitor de ontwikkelingen in de agrarische grondmarkt in Nederland qua prijs en mobiliteit in beeld. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie biedt de grondprijmonitor aan de Tweede Kamer aan.

2 Samenvatting

Tussen 2005 en 2009 stegen de landelijk gemiddelde agrarische grondprijzen sterk. Vanaf 2009 is er sprake van stabiliserende grondmarkt.

Het marktaandeel van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) is in 2011 ten opzichte van twee voorgaande jaren afgenomen. In vergelijking met 2009 is dat aandeel gedaald van 26 naar 13 procent en ten opzichte van 2010 van 19 naar 13 procent. In de onderscheiden regio's varieert het marktaandeel van BBL op de agrarische grondmarkt van 0 procent (Noordoostpolder, Overige IJsselmeerpolders, Weidegebied Utrecht en het Veehouderijgebied in Utrecht) tot 35 procent (Westelijk Holland).

3 Leeswijzer

In de grondprijmonitor worden de ontwikkelingen in de grondprijs op drie niveaus gepresenteerd. Een schets van het landelijke gemiddelde beeld van de agrarische grondprijontwikkeling (paragraaf 5), een specificatie van de grondprijontwikkeling naar regio's (paragraaf 6) en tenslotte een verbijzondering naar de grondprijzen onder stedelijke invloed (paragraaf 7). Paragraaf 8 behandelt de mobiliteit in de grondmarkt. In paragraaf 9 is de realisatie van BBL ten opzichte van de totale markt in beeld gebracht.

4 Uitgangspunten

Gebiedsindeling

Vanaf 2007 wordt de grondprijmonitor gebaseerd op een combinatie van provincies met landbouwgebieden, zoals die door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) worden gehanteerd. Een indeling alleen op basis van provincies geeft een beperkt beeld omdat binnen een provincie soms regio's zijn met verschillende grondmarkten. De combinatie met landbouwgebieden biedt uitkomst. Landbouwgebieden zijn op basis van vergelijkbaarheid van grondprijzen en overeenkomst in de landbouwstructuur geclusterd in twintig groepen (zie bijlagen 1 en 2).

Bij 'rode' transacties gaat het om transacties die een 'rode' achtergrond (woningbouw, bedrijfsterrein) hebben en niet om topografisch onderscheidbare gebieden. Als gevolg van gerealiseerde of in procedure zijnde bestemmingsplanwijzigingen (van agrarische bestemming naar een bestemming voor stadsuitbreiding) worden andere prijzen betaald dan de agrarische prijzen (zie tabel 1).

Aard van het bronmateriaal

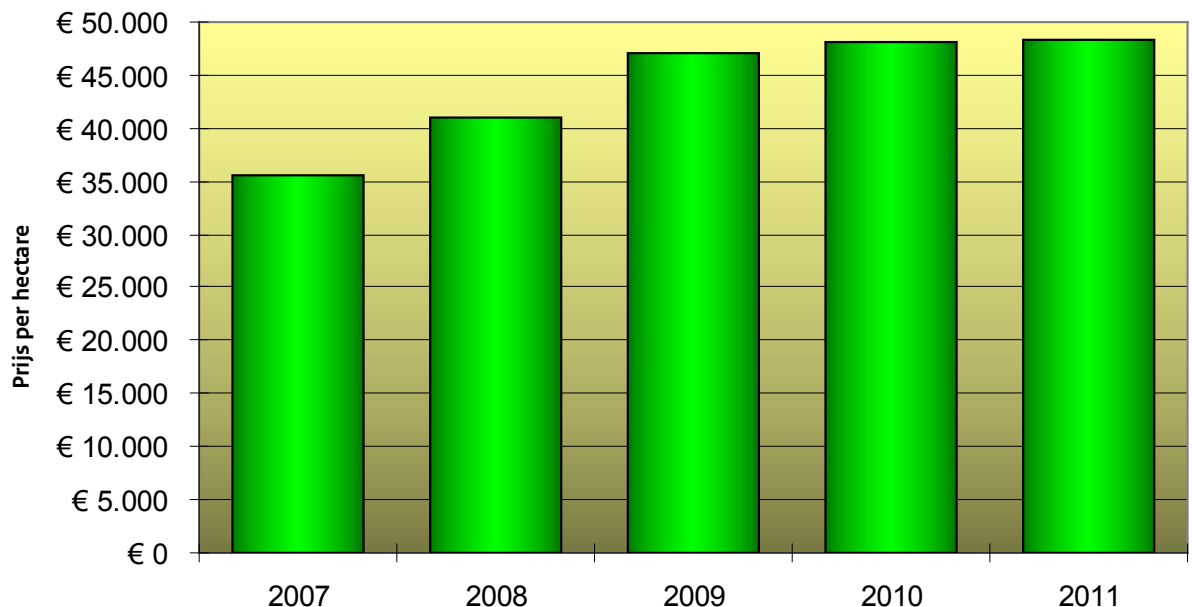
De gegevens in deze grondprijmonitor zijn afkomstig van het Kadaster en van BBL. Bij alle berekeningen zijn uitsluitend transacties met pachtvrije gronden betrokken, waarbij de verkrijgers zowel agrariërs als niet-agrariërs kunnen zijn.

Voor de grondprijmonitor worden voor de BBL-data en de Kadaster-data dezelfde selecties toegepast. De monitor betreft grasland, bouwland, tuinland (geen glastuinbouw) en boomgaard. Transacties met betrekking tot bijvoorbeeld natuur, glastuinbouw of bollenteelt worden uitgesloten, vanwege de "atypische" prijsvorming. De gegevens hebben betrekking op de verkoop van landbouwgrond. Transacties waarbij sprake is van bijkomende zaken als (melk)quotum, gebouwen, schadevergoedingen of toeslagen worden bij de selectie van brondata uitgesloten. Familietransacties en transacties van gehele bedrijven (inclusief gebouwen) zijn eveneens buiten beschouwing gelaten. Bij dit soort transacties spelen andere overwegingen dan alleen de economische marktwaarde van de grond een rol. Die zijn van invloed op de geboden grondprijs. De grondprijmonitor gaat dus over de 'kale' grondprijzen.

5 Grondprijzen: het landelijke beeld

In 2011 bedraagt de landelijk gemiddelde grondprijs € 48.328,- per hectare. Na een periode van sterke stijging van de gemiddelde grondprijs tussen 2005 en 2009 is de markt vanaf 2009 gestabiliseerd. De stijging in de prijs is afgevlakt. Voor 2009 steeg de landelijk gemiddelde grondprijs jaarlijks met gemiddeld 10 procent. Ten opzichte van het prijspeil in 2009 is de grondprijs van 2011 gestegen met 3 procent en in vergelijking met de uitkomst van 2010 met 0,3 procent.

De algemene economische situatie heeft niet tot een daling in de grondprijzen geleid. Twee verklaringen zijn denkbaar. De agrarische sector heeft goede jaren achter de rug (zie Landbouweconomisch Instituut, 2011) waardoor er investeringsruimte is ten behoeve van schaalvergroting. De grondgebonden landbouw heeft een specifieke financieringscultuur. Het gaat om relatief kleine ondernemingen met een hoog eigen vermogen wat grotendeels is belegd in grond en gebouwen. Banken zijn door deze zekerheid van onderpand, eerder bereid krediet te verstrekken.

figuur 1. Landelijke gemiddelde grondprijs

6 Regionale grondprijzen

In tegenstelling tot het landelijke beeld zijn er op regionaal niveau behoorlijke schommelingen waarneembaar. Daarbij is er niet een eenduidig beeld. In sommige gebieden is de grondprijs gestegen terwijl de grondprijs in andere gebieden gedaald is.

Rust in het noorden

De noordelijke provincies kenmerken zich door een stabiel beeld in de grondprijzen de afgelopen drie jaren. Er zijn wat lichte wijzigingen in verloop van de tijd maar nog steeds zijn de grondprijzen het laagst van Nederland. De grondprijzen liggen tussen de € 30.000,- en € 40.000,- per hectare.

Situatie rondom de grote steden verschillend

Rondom de grote steden is de verandering van de grondprijzen verschillend. Wat opvalt is dat in het Weidegebied van Utrecht, Gooi en Weidegebied en in Westelijk Holland de grondprijzen in 2011 ten opzichte van 2010 zijn gestegen. Daarentegen is er een lichte daling

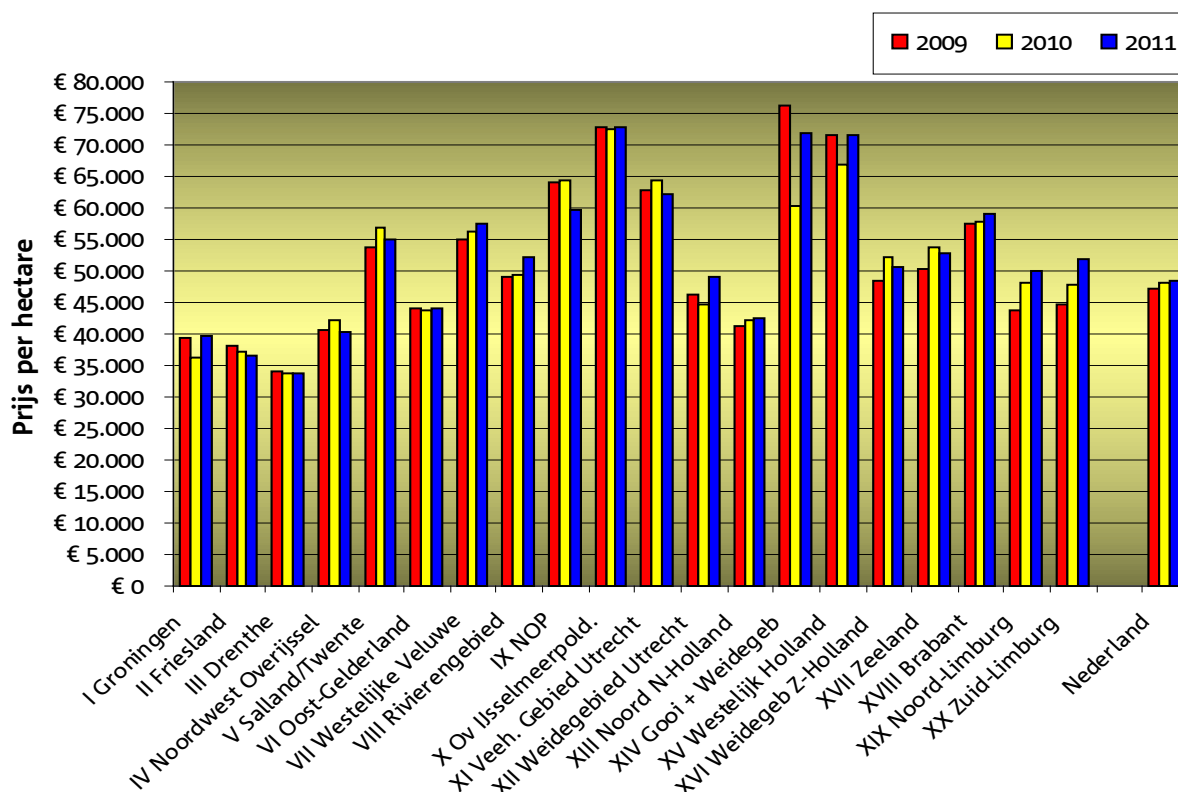
waarneembaar in Veehouderijgebied van Utrecht en Weidegebied Zuid-Holland. De grondprijzen in deze gebieden liggen rond de € 50.000,- tot € 70.000,- per hectare.

Trends variëren in het oosten

In het oosten van het land (Overijssel, Gelderland en Flevoland) is in het overgrote deel van de gebieden sprake van een stabiele situatie. Uitzonderingen zijn de Noordoostpolder met een prijsdaling van 8 procent en het Rivierengebied met een stijging van 6 procent.

Stijgende grondprijzen in het zuiden

Limburg en Brabant vertonen, net als in 2010, een stijging van de grondprijzen. Opvallend is de situatie in Limburg waar in 2011 en 2010 de prijzen aantrekken en in de pas gaan lopen met de andere zuidelijke gebieden. De grondprijzen in dit deel van Nederland variëren tussen € 50.000,- tot € 60.000,- per hectare.

Figuur 2. Regionale gemiddelde grondprijzen

7 Grondmarkt onder stedelijke invloed

De gemiddelde grondprijs van de 'rode' transacties is in 2011 ten opzichte van het jaar ervoor 8 procent gedaald. De uitkomst voor 2010 van ongeveer € 290.000,-- per hectare, is in 2011 naar ruim € 266.000,-- per hectare afgenomen.

De daling van deze grondprijs de afgelopen jaren lijkt te maken te hebben met de recente economische situatie. Het economisch klimaat heeft grote gevolgen voor de onroerend goed markt en daardoor is ook de belangstelling voor grond voor stadsuitbreiding afgenomen. De teruggang in het aantal transacties en de oppervlakte die verhandeld is onderstrepen dat vermoeden.

Tabel 1. Gerealiseerde grondprijzen van rode transacties (wijziging in Bestemmingsplan)

	2009			2010			2011		
	Aantal transacties	Oppervlakte (ha.)	Prijs (€/ha.)	Aantal transacties	Oppervlakte (ha.)	Prijs (€/ha.)	Aantal transacties	Oppervlakte (ha.)	Prijs (€/ha.)
I Groningen	27	126	521.740	22	35	128.941	15	72	92.009
II Friesland	14	18	164.665	10	25	150.394	7	5	200.034
III Drenthe	38	46	187.290	34	40	158.533	31	37	159.977
IV Noordwest Overijssel	40	133	182.393	17	89	222.940	23	31	219.144
V Salland/Twente	52	136	225.015	23	64	283.275	27	36	188.250
VI Oost-Gelderland	30	59	281.359	20	30	246.405	8	12	351.206
VII Westelijke Veluwe	64	93	443.168	42	106	258.365	32	43	299.948
VIII Rivierengebied	26	107	348.868	15	31	341.312	8	7	574.065
IX NOP	*	*	*	11	24	124.621	*	*	*
X Ov IJsselmeerpolders	*	*	*	*	*	*	5	6	235.267
XI Veeh. Gebied Utrecht	13	27	528.934	*	*	*	5	30	511.859
XII Weidegebied Utrecht	11	9	308.055	*	*	*	*	*	*
XIII Noord N-Holland	71	217	372.552	33	133	265.043	19	66	276.453
XIV Gooi + Weidegeb	17	45	462.309	11	79	339.709	10	46	482.097
XV Westelijk Holland	30	120	454.475	11	26	855.582	10	13	377.048
XVI Weidegeb Z-Holland	59	189	277.730	27	40	329.751	15	11	412.706
XVII Zeeland	36	71	225.933	39	84	192.348	58	53	198.030
XVIII Brabant	186	444	490.431	146	214	382.620	112	189	247.276
XIX Noord-Limburg	69	112	451.050	62	129	275.742	43	58	252.251
XX Zuid-Limburg	*	*	*	6	6	347.423	15	29	369.113
Nederland	783	1.953	377.728	529	1.157	289.066	446	747	266.824

*) vanwege privacyoverwegingen worden waarden bij minder dan 5 transacties per gebied niet getoond.

8 Mobiliteit in de grondmarkt

In tabel 2 en figuur 3 worden voor de grondmobiliteit, de absolute waarden (aantal hectares en aantal transacties) en de relatieve waarden (percentage verhandelde hectares ten opzichte van het gehele areaal cultuurgrond) gepresenteerd.

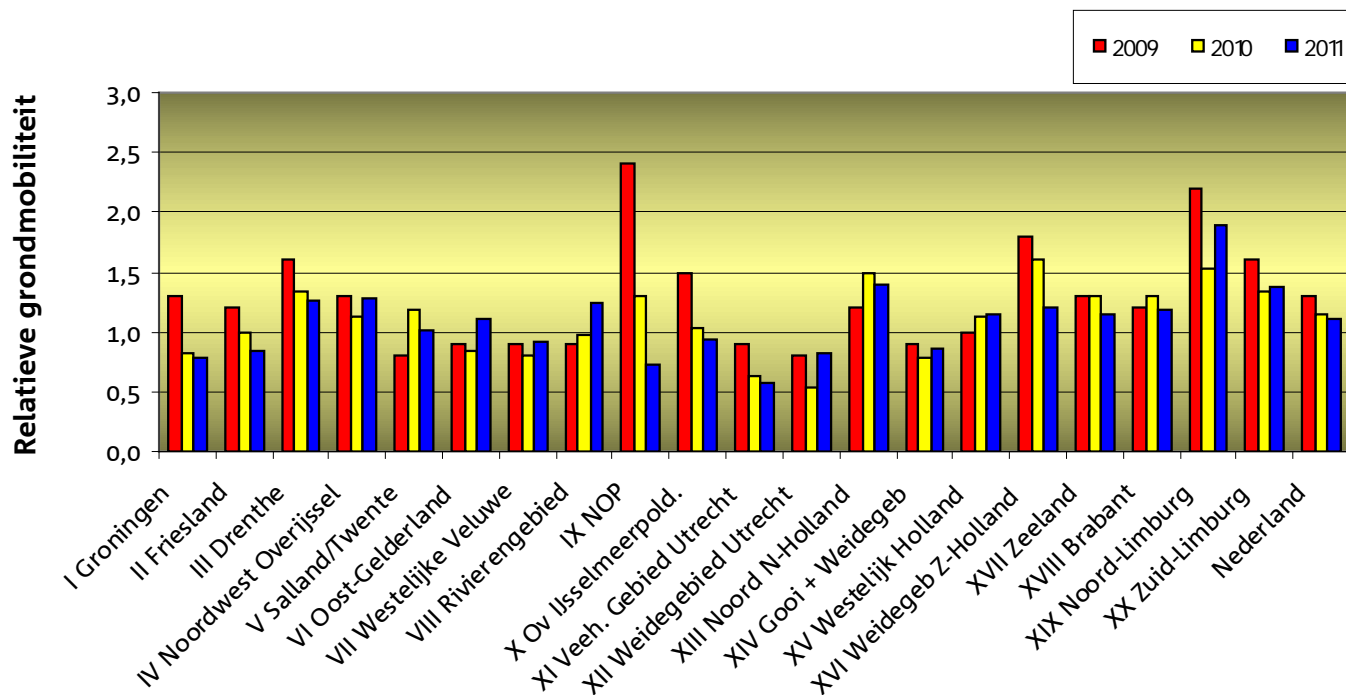
De grondmobiliteit in 2011 is in absolute zin afgenomen. In vergelijking met de jaren 2009 en 2010 is er een verschil van respectievelijk 16 en 4 procent. De daling van de mobiliteit is een trend die al vanaf 2005 gaande is. In dat jaar werd 28.832 ha verhandeld, in 2011 20.503 ha. Een goede graadmeter is de relatieve mobiliteit (figuur 3): de hoeveelheid grond van het gehele areaal cultuurgrond dat van eigenaar is gewisseld. Absolute waarden zeggen

minder, omdat de gebieden qua oppervlakte cultuurgrond verschillen.

Vanouds hebben minder verstedelijkte gebieden gemiddeld genomen een hogere grondmobiliteit. Opvallend zijn de lage cijfers voor Friesland en Groningen; zeker in relatie tot de lagere regionale grondprijzen aldaar. Gebieden als Drenthe, Noordwest Overijssel, het noordelijk deel van Noord-Holland en beide delen van Limburg hebben een grondmobiliteit die hoger is dan het nationale gemiddelde. Opvallend is de positie van de Noordoostpolder waar de mobiliteit in drie jaar tijd sterk is gedaald. Wellicht speelt de lokale hoge grondprijs (zie figuur 2) een rol.

Tabel 2. Regionale grondmobiliteit (in hectare en in percentage van totale areaal cultuurgrond)

	2009		2010		2011		Areaal cultuurgrond in 2011 (in ha)
	absoluut	relatief	absoluut	relatief	absoluut	relatief	
I Groningen	2.121	1,3	1.343	0,8	1.261	0,8	160.550
II Friesland	2.858	1,2	2.288	1,0	1.901	0,8	227.268
III Drenthe	2.469	1,6	2.000	1,3	1.883	1,3	148.231
IV Noordwest Overijssel	1.191	1,3	1.017	1,1	1.148	1,3	90.143
V Salland/Twente	935	0,8	1.311	1,2	1.120	1,0	111.400
VI Oost-Gelderland	1.414	0,9	1.317	0,8	1.695	1,1	154.198
VII Westelijke Veluwe	269	0,9	245	0,8	257	0,9	28.184
VIII Rivierengebied	494	0,9	513	1,0	650	1,2	52.050
IX NOP	784	2,4	475	1,3	268	0,7	36.818
X Ov IJsselmeerpolders	867	1,5	541	1,0	492	0,9	52.267
XI Veeh. Gebied Utrecht	213	0,9	145	0,6	126	0,6	21.909
XII Weidegebied Utrecht	388	0,8	230	0,5	359	0,8	43.506
XIII Noord N-Holland	1.391	1,2	1.599	1,5	1.496	1,4	107.376
XIV Gooi + Weidegeb	211	0,9	176	0,8	178	0,9	20.898
XV Westelijk Holland	326	1,0	351	1,1	344	1,1	30.057
XVI Weidegeb Z-Holland	1.904	1,8	1.647	1,6	1.215	1,2	101.597
XVII Zeeland	1.580	1,3	1.533	1,3	1.393	1,1	122.063
XVIII Brabant	3.009	1,2	3.254	1,3	2.976	1,2	250.261
XIX Noord-Limburg	1.586	2,2	1.091	1,5	1.344	1,9	70.745
XX Zuid-Limburg	465	1,6	383	1,3	397	1,4	28.871
Nederland	24.475	1,3	21.459	1,1	20.503	1,1	1.858.393

Figuur 3. Relatieve grondmobiliteit

9 Realisatie BBL ten opzichte van de totale markt

Grondprijzen

Uit tabellen 3 en 4 blijkt dat BBL ook in 2011 'marktconform' heeft geopereerd. Gemiddeld over Nederland betaalt BBL ongeveer dezelfde prijs als marktpartijen (98 procent). Ten opzichte van 2010 zijn de regionale verschillen tussen BBL en de totale markt minder groot. In de meeste gebieden ligt de door BBL betaalde prijs dichtbij de prijs die door de totale markt is betaald. Het aantal gebieden met grote verschillen is afgenomen. Een iets hogere prijs betaalde BBL het afgelopen jaar in gebieden als Rivierengebied en Westelijk Holland. Een iets lagere prijs betaalde BBL in het Gooi en Weidegebied Noord-Holland en Noord Noord-Holland.

Marktaandeel

Ten opzichte van 2009 is het marktaandeel van BBL in de jaren 2010 en 2011 afgenomen. Daar waar in 2009 het marktaandeel 26 procent bedroeg, is dat aandeel in 2010 19 procent en in 2011 13 procent geworden (tabel 4). De daling komt vooral doordat BBL in 2011 minder oppervlakte heeft verworven: met 2.645 hectare is dat een procentuele afname van 35 procent ten opzichte van 2010. Er is sprake van een afwachtende markt waarin private marktpartijen de neiging hebben om in de huidige onzekere situatie investeringen uit te stellen. Het lagere marktaandeel van BBL kan met name worden toegeschreven aan beleidswijzigingen (minder realisatie door middel van verwerving en juist meer op basis van particulier initiatief) en een afwachtende houding van provinciale opdrachtgevers als gevolg van het decentralisatieakkoord natuur.

Tabel 3. Regionale vergelijking van BBL met alle marktpartijen in 2011

2011	BBL			Alle marktpartijen		
	Oppervlakte	Aantal transacties	Grondprijs	Oppervlakte	Aantal transacties	Grondprijs
I Groningen	117	13	40.971	1.261	198	39.639
II Friesland	65	5	30.729	1.901	382	36.585
III Drenthe	183	21	34.117	1.883	375	33.612
IV Noordwest Overijssel	265	49	40.695	1.148	289	40.173
V Salland/Twente	282	64	57.464	1.120	394	54.852
VI Oost-Gelderland	303	62	45.814	1.695	560	43.979
VII Westelijke Veluwe	48	15	47.905	257	104	57.414
VIII Rivierengebied	167	16	55.932	650	156	52.239
IX NOP	*	*	*	268	17	59.654
X Ov IJsselmeerpolders	*	*	*	492	23	72.739
XI Veeh. Gebied Utrecht	*	*	*	126	33	62.193
XII Weidegebied Utrecht	*	*	*	359	82	49.039
XIII Noord N-Holland	77	5	30.215	1.496	196	42.436
XIV Gooi + Weidegeb	56	5	56.885	178	28	71.948
XV Westelijk Holland	121	16	76.846	344	52	71.589
XVI Weidegeb Z-Holland	210	29	42.836	1.215	233	50.622
XVII Zeeland	317	43	47.414	1.393	259	52.740
XVIII Brabant	216	56	52.752	2.976	866	59.192
XIX Noord-Limburg	192	40	45.482	1.344	349	50.123
XX Zuid-Limburg	27	13	50.538	397	246	51.901
Nederland	2.645	453	47.574	20.503	4.842	48.328

*) vanwege privacyoverwegingen worden waarden bij minder dan 5 transacties per gebied niet opgenomen.

Lange tijd was de positie van BBL in Westelijk Holland opvallend. Zo was het marktaandeel van BBL het vorige jaar nog erg hoog met 58 procent; in 2011 is het aandeel gedaald naar 35 procent. Een hoog marktaandeel voor BBL (meer dan 40 procent) komt over de gehele linie niet voor. Wel zijn er dit jaar vier gebieden (vooral in midden Nederland) waar BBL niet actief is geweest.

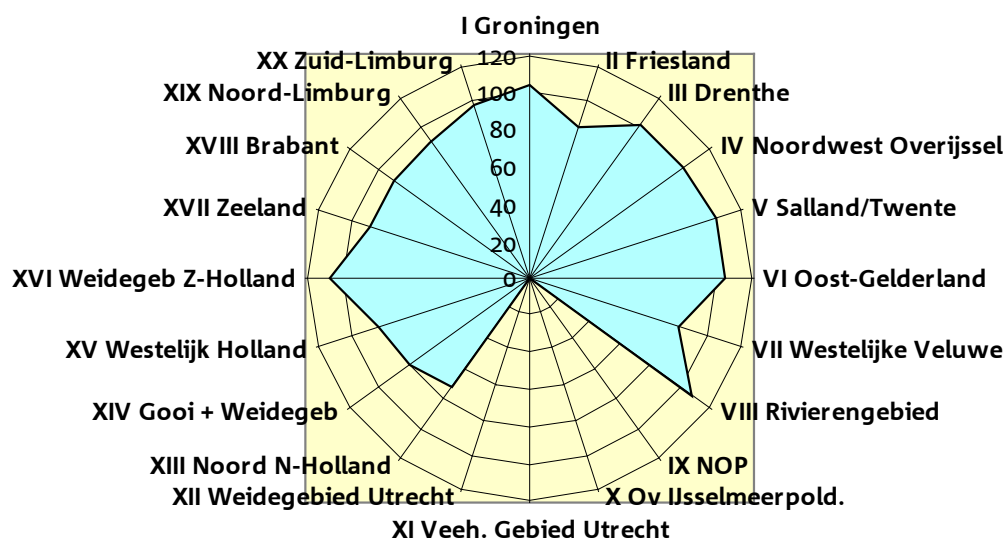
Gebieden met een marktaandeel BBL van meer dan 25 procent zijn Salland/Twente en Gooi en Weidegebied Noord-Holland. Dit zijn minder gebieden met een wat groter marktaandeel dan in de voorgaande jaren. Tegelijkertijd valt op dat veelal dezelfde gebieden een wat hoger percentage marktaandeel laten zien.

Tabel 4. Samenvatting van realisatie van BBL t.o.v. de totale markt, gespecificeerd naar het marktaandeel in oppervlakte en naar de gerealiseerde transactiewaarden in 2011 en 2010

	Resultaat BBL t.o.v. totale resultaat in 2011					
	Betrokken opp. bij een transactie			Gemiddelde grondprijs		
	BBL	Totaal	Marktaandeel BBL (%)	BBL	Totaal	Geïndexeerd prijsverschil
I Groningen	117	1.261	9	40.971	39.639	103
II Friesland	65	1.901	3	30.729	36.585	84
III Drenthe	183	1.883	10	34.117	33.612	102
IV Noordwest Overijssel	265	1.148	23	40.695	40.173	101
V Salland/Twente	282	1.120	25	57.464	54.852	105
VI Oost-Gelderland	303	1.695	18	45.814	43.979	104
VII Westelijke Veluwe	48	257	19	47.905	57.414	83
VIII Rivierengebied	167	650	26	55.932	52.239	107
IX NOP	0	268	0	0	59.654	0
X Ov IJsselmeerpolders	0	492	0	0	72.739	0
XI Veeh. Gebied Utrecht	0	126	0	0	62.193	0
XII Weidegebied Utrecht	0	359	0	0	49.039	0
XIII Noord N-Holland	77	1.496	5	30.215	42.436	71
XIV Gooi + Weidegeb	56	178	31	56.885	71.948	79
XV Westelijk Holland	121	344	35	76.846	71.589	107
XVI Weidegeb Z-Holland	210	1.215	17	42.836	50.622	85
XVII Zeeland	317	1.393	23	47.414	52.740	90
XVIII Brabant	216	2.976	7	52.752	59.192	89
XIX Noord-Limburg	192	1.344	14	45.482	50.123	91
XX Zuid-Limburg	27	397	7	50.538	51.901	97
Nederland	2.645	20.503	13	47.574	48.328	98

Resultaat BBL t.o.v. totale resultaat in 2010						
	Betrokken opp. bij een transactie			Gemiddelde grondprijs		
	BBL	Totaal	Marktaandeel BBL (%)	BBL	Totaal	Geïndexeerd prijsverschil
I Groningen	167	1.343	12	36.585	36.376	101
II Friesland	202	2.288	9	37.737	37.217	101
III Drenthe	386	2.000	19	35.068	33.837	104
IV Noordwest Overijssel	248	1.017	24	41.551	42.083	99
V Salland/Twente	532	1.311	41	59.261	56.863	104
VI Oost-Gelderland	257	1.317	20	50.496	43.598	116
VII Westelijke Veluwe	56	245	23	44.645	56.146	80
VIII Rivierengebied	124	513	24	45.008	49.269	91
IX NOP	*	475	-	*	64.531	-
X Ov IJsselmeerpolders	40	541	7	76.873	72.477	106
XI Veeh. Gebied Utrecht	*	145	-	*	64.424	-
XII Weidegebied Utrecht	*	230	-	*	44.623	-
XIII Noord N-Holland	72	1.599	5	35.572	42.180	84
XIV Gooi + Weidegeb	57	176	32	77.073	60.349	128
XV Westelijk Holland	202	351	58	64.774	66.841	97
XVI Weidegeb Z-Holland	350	1.647	21	50.850	52.324	97
XVII Zeeland	422	1.533	27	48.138	53.647	90
XVIII Brabant	733	3.254	23	57.393	57.788	99
XIX Noord-Limburg	223	1.091	20	46.441	48.083	97
XX Zuid-Limburg	44	383	11	43.945	47.683	92
Nederland	4.117	21.459	19	49.990	48.170	104

*) vanwege privacyoverwegingen worden waarden bij minder dan 5 transacties per gebied niet opgenomen (maar zijn wel in de landelijke cijfers meegenomen.)

Figuur 4. Regionale verhouding in de gerealiseerde transactiewaarden tussen BBL en de totale markt in 2011 (100 betekent gelijke prijsniveaus)

Bijlage 1. Gebiedsindeling naar groepen van landbouwgebieden

PROVINCIE	LANDBOUWGEBIEDSGROEP	LANDBOUWGEBIED	GEBIEDSINDELING GRONDPRIJSMONITOR
Groningen	Bouwhoek en Hogeland	2001 DE MARNE	I Groningen (2001,2002,2003,2004,2005,2006)
		2006 OOSTELIJK HOGELAND	
	Veenkoloniën en Oldambt	2003 OOST BOUWSTREEK GRON.	
		2004 WESTERWOLDE & GR.VEENKOL.	
	Noordelijk Weidegebied	2002 CENTR. WEIDEGEBIED GRON.	
		2005 GRON.ZUID.WESTERKWARTIER	
Friesland			II Friesland (2101,2102,2103,2104)
Bouwhoek en Hogeland	2101 NOORDELIJK FRIESLAND		
	Noordelijk Weidegebied	2102 WEIDESTREEK IN FRIESLAND	
2103 DE Wouden			
2104 EILANDEN			
Drenthe			III Drenthe (2201,2202,2203,2204,2205)
Veenkoloniën en Oldambt	2202 SMILDE/C.ZANDGEB.DRENTHE		
	2205 DRENTSE VEENKOL.&HONDSRUG		
Noordelijk Weidegebied	2201 WEIDEGEB.V/H NOORDERVELD		
	2203 ZUIDWWEIDEGEB.DRENTHE		
Oostelijk Veehouderijgebied	2204 ZUID.ZANDGEB.DRENTHE		
Overijssel			IV Noordwest Overijssel (2301,2302)
Noordelijk Weidegebied	2301 WEIDEGEBIED IN OVERIJSEL		
	Oostelijk Veehouderijgebied	V Salland/Twente (2303,2304)	
2302 NOORDOOST OVERIJSEL			
2303 TWENTE			
2304 SALLAND			
Gelderland			VI Oost-Gelderland (2501,2502,2503,2508)
Oostelijk Veehouderijgebied	2502 IJSSELSTREEK		
	2503 ZUIDELIJK GELDERLAND		
	2508 ACHTERHOEK		
Centraal Veehouderijgebied	2501 OOSTELIJKE VELUWE		
	2507 WESTELIJKE VELUWE	VII Westelijke Veluwe (2507)	
Rivierengebied	2504 OOST.BETUWE EN NIJMEGEN		
	2505 VELUWEZOOM EN BETUWE	VIII Rivierengebied (2504,2505,2506)	
	2506 BOMMELERWAARD		
Flevoland			IX Noordoostpolder (NOP) (2401)
IJsselmeerpolders	2401 NOORDOOSTELIJKE POLDER		
	2402 ZUIDELIJKE IJSSELM.POLDERS	X Overige IJsselmeerpolders (2402)	
Utrecht			XI Veehouderijgebied Utrecht (2601,2603,2605)
Centraal Veehouderijgebied	2605 ZANDGEBIED IN UTRECHT		
	Hollands/Utrecht weidegebied	2602 WEST. WEIDEGEB. IN UTRECHT	
2604 EEMLAND			
Rivierengebied		2601 KR. RIJNSTREEK EN HEUVELRUG	
	2603 CENT. TUINB.GEB. IN UTRECHT		

PROVINCIE	LANDBOUWGEBIEDSGROEP	LANDBOUWGEBIED	GEBIEDSINDELING GRONDPRIJSMONITOR	
Noord-Holland	IJsselmeerpolders		XIII Noord Noord-Holland (2701,2704,2705,2706)	
			XIV Gooi + Weidegebied (2702,2703,2707,2708)	
	Westelijk Holland	2701 WIERINGEN & WIERINGERMEER		
		2702 HAARLEMMERMEER		
		2703 AMSTELLAND EN AALSMEER		
		2704 TEXEL EN LAND VAN ZIJE		
		2705 WEST-FRIESLAND EN OMG.		
		2708 KENNEMERLAND		
	Waterland/Droogmakerijen	2706 WATERL.& NH.DROOGMAKERIJ.		
	Hollands/Utrecht weidegebied	2707 'T GEIN EN GOOILAND		
	Zuid-Holland	Westelijk Holland		XV Westelijk Holland (2802,2805,2808,2809)
				XVI Weidegebied Zuid-Holland (2801,2803,2804,2806,2807)
Hollands/Utrecht weidegebied		2802 ROTTERDAM EN OMGEVING		
		2804 WESTELIJK RIJNLAND		
		2805 BOSKOOP EN RIJNEVELD		
		2808 BOLLENSTREEK		
		2809 WESTL.& ZH DROOGMAKERIJEN		
		2806 KRIMPENERW.& OOST.RIJNLND		
Zuid-westelijk Akkerbouwgebied		2807 ALBLASSERW.& VIJFHERENLND		
		2801 VOORNE-PUTTEN & HOEKSE W.		
		2803 GOEREE OVERFLAKEE		
Zeeland		2901 NOORDELIJK ZEELAND	XVII Zeeland (2901,2902,2903)	
	2902 WALCHEREN EN Z.BEVELAND			
	2903 ZEEUWSCH-VLAANDEREN			
Noord-Brabant	Rivierengebied		XVIII Brabant (3001 t/m 3010)	
	Zuid-westelijk Akkerbouwgebied	3004 OOSTELIJKE LANGSTRAAT		
		3001 NOORDWESTHOEK		
		3003 BIESBOSCH		
	Zuidwest Brabant	3005 WESTELIJKE ZANDGRONDEN		
		3006 LAND VAN BREDA		
		Zuidelijk veehouderijgebied	3002 WESTELIJKE LANGSTRAAT	
	3007 DE KEMPEN			
	3008 MIDDEN NOORD BRABANT			
	3009 MAASLAND & LAND VAN CUIJK			
	3010 WESTELIJK PEELGEBIED			
	Limburg	Zuidelijk veehouderijgebied		XIX Noord-Limburg (3101)
Zuid-Limburg		3101 NOORD LIMBURG	XX Zuid-Limburg (3102)	
		3102 ZUID LIMBURG		

Bijlage 2. Kaart van de gebiedsindeling

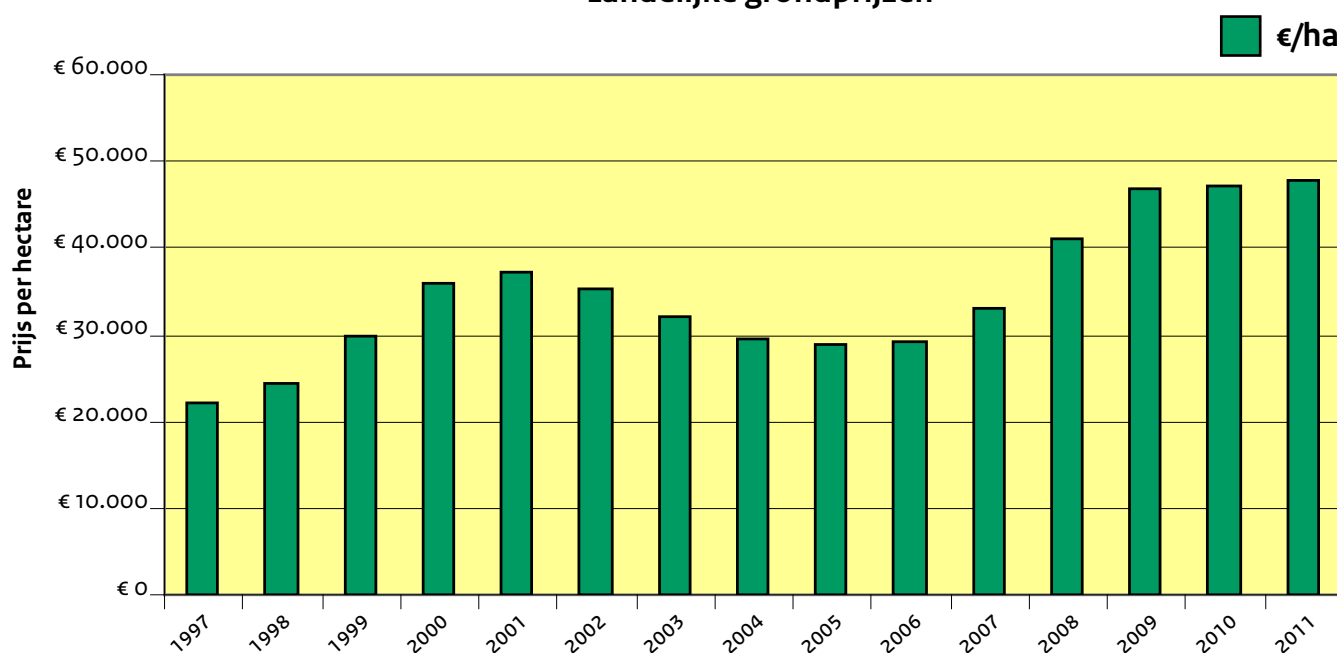
Bijlage 3. Lange termijn trends in de kadastrale grondprijs en grondmobiliteit.

In de grondprijsmonitor van DLG zijn gedurende jaren, reeksen over de grondprijzen en over de grondmobiliteit opgenomen. Het zijn waarden louter gebaseerd op gegevens over grasland en bouwland (dus met uitsluiting van tuinland en boomgaard) en alleen van agrarische

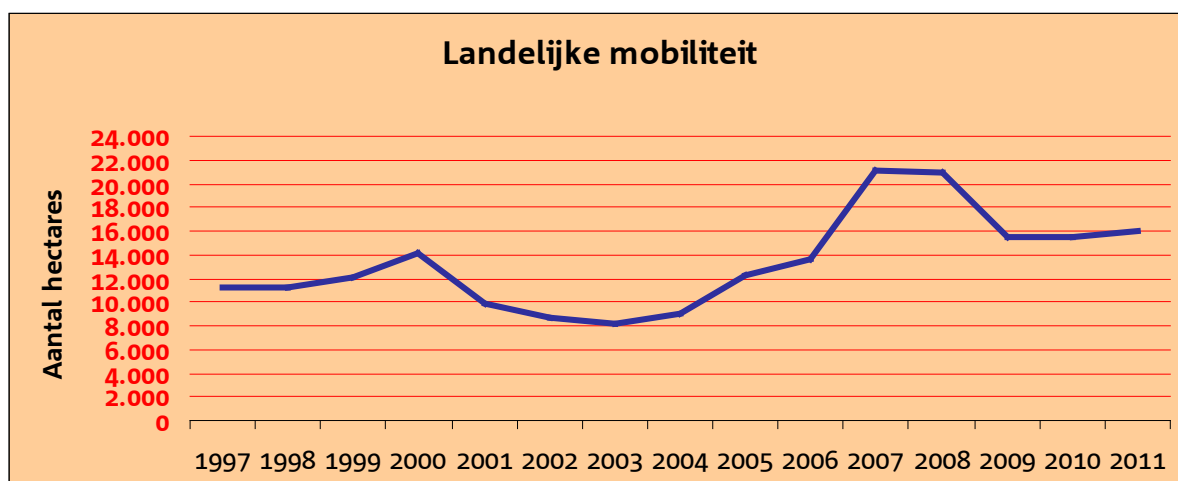
verkrijgers. De bron is informatie van het Kadaster. De historische ketens blijken waarde te hebben voor sommige gebruikers van de grondprijsmonitor. Daarom is besloten de figuren als bijlage op te blijven nemen.

Grondprijsontwikkeling

Landelijke grondprijzen

Grondmobiliteit

Dienst Landelijk Gebied werkt vandaag aan het landschap van morgen. Als publieke organisatie met kennis van het landelijk gebied zorgen wij dat beleid wordt uitgevoerd. Wonen, werken en recreëren in een mooi en duurzaam ingericht Nederland. Met waardevolle natuur, ruimte voor water en gezonde landbouw. Daar zetten wij ons voor in, samen met bewoners, overheden en belanghebbenden. Van ontwerp tot realisatie.

Dienst Landelijk Gebied werkt vandaag aan het landschap van morgen

